

Cuộc xử kiện giữa các loài chim
(Truyện cổ tích dân tộc Chăm)

Ngày xưa, thế giới của loài chim cũng được phân chia theo một trật tự từ vua, quan xuống dân. Theo đó, mỗi loài chim chỉ được ăn một loại quả, hạt, hoặc sâu bọ. Trật tự ấy bị đảo lộn khi điều hâu cậy mình to khỏe, có móng vuốt sắc đã phá vỡ luật lệ, ăn thịt các loài chim khác. Dựa trên đặc tính của các loài chim, tác giả dân gian đã tưởng tượng ra một câu chuyện sinh động về cuộc sống của các loài chim. Chuyện mang tính giáo dục cao.

Có thời, con công được các loài chim cử làm vua. Công cử chim sáo làm lý trưởng đứng đầu từng vùng; cử chim chào bèo làm hương kiểm phụ việc cho sáo, và cử loài chim chao chao làm quân lính canh gác. Công lại phân cho mỗi loài chim chỉ được ăn một loại quả, hạt, hoặc một loài sâu bọ. Các loài chim đều theo lệnh công. Mỗi giống chim đều đi tìm thức ăn của mình được chia để sinh sống. Chỉ có loài điều hâu là không nghe lệnh vua công.

Cậy mình có sức khỏe, có đôi mắt tròn dữ tợn, có cái mỏ quắm và bộ vuốt nhọn, điều hâu cứ đi tìm bắt các loài chim con mới nở hoặc các loài chim yếu sức hơn mình về ăn thịt.

Đúng vào mùa hoa nở, lá xanh, vợ chồng chim cu đẻ được hai trứng và ấp nở hai con. Rình lúc hai vợ chồng chim cu đi tìm mồi, điều hâu đến quắp hai con chim cu non. Vợ chồng chim cu đuổi theo kịp, thì điều hâu đã ăn thịt xong hai con cu non, máu còn dính mồm dính vuốt. Vợ chồng chim cu hỏi:

- Điều hâu! Anh đã ăn thịt con tôi?

Điều hâu đưa chân lên vuốt mỏ, ưỡn ngực trả lời:

- Mà biết đi tìm hạt cỏ, thì tao cũng phải biết đi tìm thịt non chứ?

Liệu sức mình không địch lại được điều hâu độc ác, vợ chồng chim cu tìm đến chim sáo lý trưởng, kiện.

Chim sáo tức giận, liền sai chim chào bèo hương kiểm đi gọi điều hâu đến hỏi tội:

- Điều hâu? Có phải anh ăn thịt con vợ chồng chim cu không? ?n thịt con người ta là phạm luật vua?

- Không ăn thì làm sao ta sống được. Điều hâu trịch thượng trả lời. Nó còn xòe lông đập cánh ra oai. Lý sáo hoảng sợ, biết điều hâu sai nhưng phải xử hòa.

Chim cu kiện cũng phải, mà điều hâu nói cũng phải... Chim cu mất con thì thương con, nhưng điều hâu không ăn được quả, sâu thì phải ăn chim con chứ làm sao được.

Bị lý trưởng sáo xử trái, vợ chồng chim cu tìm đến vua công kêu oan. Hương kiểm chào bèo cũng thấy lý trưởng xử bậy, liền bay đến vua công, làm chứng hộ vợ chồng chim cu. Nghe xong chuyện, vua công liền sai chim chào bèo đốc quân lính chao chao đi tìm bắt điều hâu. Chim chào bèo về gọi tất cả giống mình, cùng đàn chim bồ chao bay khắp rừng tìm điều hâu. Đàn chào bèo, chao chao bay rợp trời. Vừa bay đàn chim chao chao vừa hò hét. "Bất trí, bất trí". Điều hâu sợ, chui vào bóng cây chạy trốn. Nó bị chào bèo và chao chao bắt giải lên vua công. Lý trưởng sáo đã đến hầu vua công. Chim chào bèo liền mắng lý sáo:

- Làm lý trưởng mà ngu! Chuyện trái vậy mà sao xử hòa?

Điều hâu đã ác lại ranh, thấy "hương kiểm" mắng "lý trưởng" trước mặt "vua" liền nói xen vào:

- Làm làng mà lộn xộn vậy thì đòi tôi đến làm gì? Hương kiểm dám mắng lý trưởng thì lý trưởng dám mắng vua... Vua mà vậy thì tôi không sợ...

Khi điều hâu chưa đến, vua công ra vẻ công bằng. Bây giờ thấy điều hâu ngang tàng, lại có nhiều sức lực; vua sợ xử đúng lẽ phải sẽ lụy đến thân, liền dịu giọng:

- Việc đâu còn đó. Hãy im mà nghe ta nói... Vợ chồng chim cu đi kiện là phải. Lý trưởng xử vậy cũng đúng, mà tội điều hâu cũng... chẳng lớn lao gì. Không ăn ai mà sống được...

Lý trưởng sáo xử đã bậy, vua công xử càng bậy hơn, tức quá, hương kiểm chèo bẻo không chịu được nữa, hỏi ngay vua:

- Nếu điều hâu ăn thịt con vua, con lý trưởng để sống, thì vua và lý trưởng có bảo tội điều hâu chẳng lớn không?

Vua công và lý sáo cứng mồm, nhưng thấy điều hâu đứng bên cạnh mài mỏ mài vuốt, vua công lại nhún hơn:

... Mỗi loài được chia một thứ... để ăn. Nhưng điều hâu không ăn được sâu, được quả thì bảo nó ăn thứ gì bây giờ?

Chèo bẻo lại hỏi:

- Điều hâu không phải chỉ ăn thịt chim cu non. Nó còn ăn thịt nhiều loài chim khác. Tại sao vua không giết nó chết, để các loài chim khác được sống yên lành.

Vua công, lý sáo lại đuối lý, đứng yên, còn điều hâu thì làm dữ. Nó dựa vào thế yếu của "vua", bắt nạt chèo bẻo:

- Mày là hương kiểm mà dám cãi lại vua, tội mày mới đáng chết!

- Vua ngu, lý trưởng cũng ngu... còn điều hâu thì hung ác. Tao mổ đùi hết mất chúng mày...

Chèo bẻo vừa mắng vừa dắt cả đàn xông vào, điều hâu nhanh nhẹn tránh khỏi. Vua công bị chèo bẻo đá tuột da đầu. Lý sáo cũng bị chèo bẻo mổ rách ngực. Vì sợ oai điều hâu mà xử bậy, lại bị hương kiểm đánh, vua công vừa bay vừa kêu: "Xấu hổ, xấu hổ". Lý sáo bị đánh đau kêu toáng lên: "Đau tao, đau tao". Còn loài bồ chao thì đồng tình với hương kiểm vừa đuổi theo bọn kia vừa kêu: "Bắt trói, bắt trói"...

Từ đó trở đi, đầu con công bị trọc, và lúc nào nhớ lại chuyện cũ thì ngẩng người lên trời kêu: "Xấu hổ, xấu hổ". Lý sáo bị mổ rách ngực, phải "vá" lại bằng một lớp lông trắng, và mãi đến giờ vẫn chưa quên trận đòn của chèo bẻo, lúc nào cũng kêu "Đau tao, đau tao". Còn chim chèo bẻo, vì lẽ phải mà làm, nên dù bé, nhưng đến ngày nay mọi loài chim đều kính nể.